

ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

імені ІВАНА ФРАНКА

ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

**ПРОБЛЕМИ ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ
І ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ
В УКРАЇНІ**

Матеріали XIII регіональної
науково-практичної конференції

(8-9 лютого 2007 р.)

Львів 2007

У збірнику представлено стислий виклад доповідей і повідомлень, поданих на XIII регіональну науково-практичну конференцію "Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні", яка буде проводитись на базі юридичного факультету Львівського національного університету імені Івана Франка 8-9 лютого 2007 року. Тези доповідей і повідомлень подані в авторському варіанті.

Матеріали доповідей та повідомлень представлені викладачами й аспірантами вищих навчальних закладів України, Республіки Білорусь, Російської Федерації, Грузії та Республіки Польщі, що засвідчує прагнення до співпраці юридичного факультету Львівського національного університету імені Івана Франка з іншими юридичними навчальними закладами.

Редакційна колегія:

- доц. А.М. Бойко,
- доц. В.М. Бурдін (відп. секретар),
- проф. П.М. Рабінович (голова),
- проф. В.М. Коссак,
- проф. В.Т. Нор,
- проф. П.Д. Пилипенко,
- доц. Л.В. Бориславський,
- проф. Б.Й. Тищик

Наукове редагування:

- доц. В.М. Бурдін

Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні: Матеріали XIII регіональної науково-практичної конференції. 8-9 лютого 2007 р. – Львів: Юридичний факультет Львівського національного університету імені Івана Франка, 2007. – 629 с.

<i>Романюк Л.</i>	ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ЮСТИЦІЇ В УКРАЇНІ	233
<i>Саленков А.</i>	МІСЦЕ БЮДЖЕТНОГО ВІДШКОДУВАННЯ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ВИКОНАННЯ ОБОВ'ЯЗКУ ЗІ СПЛАТИ ПОДАТКУ НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ	235
<i>Сенюта І.</i>	ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ МЕДИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ГАЛУЗІ НАРОДНОЇ І НЕТРАДИЦІЙНОЇ МЕДИЦИНИ	237
<i>Синкова О.</i>	МІЖНАРОДНІ НОРМИ ПРО ПІДЗВІТНІСТЬ У СФЕРІ ОХОРОНИ ПРАВОПОРЯДКУ	240
<i>Стаценко А.</i>	ПІДСТАВИ КЛАСИФІКАЦІЇ СИСТЕМ ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ	242
<i>Степанов В.</i>	ЗАКОНОДАВЧЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОКРЕМИХ ЕЛЕМЕНТІВ ПРАВОВОГО МЕХАНІЗМУ АКЦИЗНОГО ЗБОРУ В УКРАЇНІ	244
<i>Стеценко С., Яременко А.</i>	ОБМЕЖЕННЯ ПРАВА НА СВОБОДУ ЗІБРАННЯ В ЗАКОНОДАВСТВІ ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН	246
<i>Терешко Х.</i>	МЕДИЧНЕ СТРАХУВАННЯ: ПРОБЛЕМИ ЗАКОНОДАВЧОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ	249
<i>Чапук Е.</i>	ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗАГАЛЬНОДЕРЖАВНИХ ЗБОРІВ СОЦІАЛЬНОГО ХАРАКТЕРУ В УКРАЇНІ	252
<i>Якимчук Н.</i>	ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ КОЛА ГОЛОВНИХ РОЗПОРЯДНИКІВ КОШТІВ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ	254
СЕКЦІЯ ЦИВІЛІСТИЧНИХ НАУК		
<i>Адамовська О.</i>	СПІВВІДНОШЕННЯ ТЕРМІНІВ «ШТРАФНІ САНКЦІЇ» ТА «НЕУСТОЙКА»	258
<i>Бауман Ю.</i>	ЩОДО ДЕЯКИХ ПИТАНЬ ІДЕНТИФІКАЦІЇ НЕ БАНКІВСЬКИМИ ФІНАНСОВИМИ УСТАНОВАМИ СВОЇХ КЛІЄНТІВ	261
<i>Верба О.</i>	ПРАВСУБ'ЄКТНІСТЬ СУДУ У ВИКОНАВЧОМУ ПРОВАДЖЕННІ: ПОНЯТТЯ ТА СТРУКТУРА	263
<i>Гамбург І.</i>	СВІТОВИЙ ДОСВІД ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТЕХНІЧНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	267
<i>Герц А.</i>	ДЖЕРЕЛА ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ІПОТЕКИ ЄДИНОГО МАЙНОВОГО КОМПЛЕКСУ ПІДПРИЄМСТВА	268
<i>Гетманцев О.</i>	ФУНКЦІЇ ЦИВІЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ	271
<i>Гнатів О.</i>	МАЙНОВІ ПРАВА, ЯКІ ПОСВІДЧУЮТЬСЯ ПАЙОВИМИ ЦІННИМИ ПАПЕРАМИ	274
<i>Гигоровська-Якубівська Л.</i>	ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПЕРЕДАННЯ ПРАВ ЗА ВЕКСЕЛЕМ	277

ФУНКЦІЇ ЦИВІЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ

Гетманцев О.

Чернівецький національний університет імені Ю. Федьковича

Цивільне процесуальне право в системі права України займає самостійне місце, знаходячись одночасно у певних зв'язках з іншими галузями права. Будучи процесуальною галуззю, цивільне процесуальне право виступає по відношенню до матеріального права як форма примусового забезпечення реалізації порушених, невизнаних, оспорюваних цивільних (у широкому розумінні) прав, свобод та інтересів фізичної особи, інтересів юридичної особи, інтересів держави. Саме така мета передбачена в статті 1 Цивільного процесуального кодексу України (далі ЦПК) від 18 березня 2004 р. Це визначає зміст норм, які входять до цивільного процесуального права, природу його інститутів, характер, зміст і суб'єктний склад правовідносин які виникають у цивільному процесі при здійсненні правосуддя в цивільних справах. Тому, для характеристики цивільного процесуального права, а саме його сутності, єдності його норм та інститутів, потрібно поряд з такими категоріями як предмет і метод правового регулювання, використовувати категорію „функції цивільного процесуального права”.

В науці цивільного процесуального права функціям приділялася досить мала увага. У більшості підручників з цивільного процесуального права, які видаються в Росії та в Україні, цьому питанню не приділяється увага взагалі або лише згадується деякі фрагментарні положення щодо функцій в цивільному судочинстві в контексті функцій правосуддя в цивільних справах.

Важливість категорії „функції цивільного процесуального права” полягає у науковій і практичній значимості, а саме: 1) дає можливість визначити ту роль, яку виконує цивільне процесуальне право; 2) визначити напрямки правового регулювання поведінки суб'єктів цивільних процесуальних відносин, які виникають між судом та іншими учасниками з приводу здійснення правосуддя в цивільних справах. Отже, дана категорія має дворівневий зміст, оскільки у першому випадку характеризує цивільне процесуальне право як сукупність правових норм, що регулюють суспільні відносини між судом та іншими учасниками процесу при здійсненні правосуддя в цивільних справах, а в іншому випадку функції характеризують цивільне судочинство – як урегульовану цивільним процесуальним правом систему цивільних процесуальних відносин, які виникають між судом та іншими суб'єктами, при розгляді і вирішенні справ в суді першої інстанції, в порядку перегляду судових рішень у вищестоящих судах.

Термін „функція права” вживається для характеристики соціального призначення права або напрямку правового впливу на суспільні відносини, або те і інше разом взяті. Отже, теоретики права увагу приділяють характеристиці поняття „функція права” через „правовий вплив” і „правове регулювання”. До цього потрібно додати „функціонування права” – шляхи і форми впливу права на суспільні відносини в сучасних умовах. Тобто, це реалізація функцій права, втілення їх у суспільних відносинах. „Правовий вплив” характеризує функції права з точки зору форм і засобів впливу права на суспільні відносини. „Правове регулювання” – здійснюване за допомогою сукупності правових засобів (норм права, правових відносин, правових приписів тощо) урегульованість суспільних відносин. Наведені категорії визначають соціальний феномен права, у тому числі і цивільного процесуального, його нормативно-ціннісний зміст.

Більшість авторів виділяють регулятивну і охоронну функції права, а деякі додають і виховну. Ці функції притаманні цивільному процесуальному праву, але з деякими особливостями. Регулятивна функція цивільного процесуального права полягає у впливі норм цивільного процесуального права на цивільні процесуальні відносини шляхом їх нормативного закріплення, а також вплив на цивільні процесуальні відносини шляхом оформлення їх руху (динаміки). Дана функція в цивільному процесі проявляється у визначенні процесуально-правового становища суб'єктів цивільних процесуальних відносин, їх процесуальних прав та обов'язків, їх процесуальної правоздатності та дієздатності, порядку руху процесу по стадіям тощо.

Охоронна функція в цивільному процесуальному праві проявляється у забезпеченні доступності правосуддя в цивільних справах з метою захисту прав та інтересів особи (фізичної, юридичної), інтересів держави. В цивільному процесуальному праві ця функція проявляється повно. Тому в

літературі іноді цю функцію називають захисною, відновлюючою. Охоронна функція призвана захищати матеріальні відносини, а також цивільні процесуальні відносини. Гарантією захисту останніх від порушень є можливість для суду застосувати заходи процесуального примусу, притягнути до юридичної відповідальності учасників процесу, а для осіб, які беруть участь по справі оскаржити судові акти (рішення, ухвали) до вищестоящего суду в порядку апеляції, касації, перегляду за винятковими обставинами, перегляду за нововиявленими обставинами. Охоронна функція захищає від порушень як матеріальні так і процесуальні відносини. Дана функція визначає спосіб впливу на поведінку учасників цивільних процесуальних відносин, забезпечує захист прав та інтересів таких учасників, виконує превентивну роль. Останній напрямок визначає також виховний характер норм цивільного процесуального права, який проявляється у попередженні щодо порушення норм матеріального і процесуального права і усуненні негативних наслідків правопорушення. Найбільший прояв цього досягається коли суб'єкти цивільних процесуальних відносин виконали вимоги норм права.

Отже, виділяти виховну функцію цивільного процесуального права немає потреби, оскільки вона проявляється у регулятивній та охоронній функціях.

Наведені функції цивільного процесуального права в межах самої галузі можуть мати особливості в інститутах цивільного процесуального права. Це залежить від мети і завдань інституту, характеру і змісту цивільних процесуальних відносин, їх суб'єктивного складу, мети, завдань, функцій учасників процесу.

Викликають заперечення виділення в літературі з цивільного процесуального права ідеологічної функції, функції соціального контролю.

Отже, функція цивільного процесуального права – це передбачені у нормах цивільного процесуального права форми і засоби впливу на цивільні процесуальні відносини з метою їх врегулювання відповідно до мети і завдань цивільного судочинства.

Цивільне процесуальне право характеризується певною динамікою виникнення, зміни і припинення сукупності цивільних процесуальних відносин у зв'язку з порушенням, розглядом і вирішенням цивільної справи. Це безпосередньо охоплюється такою категорією як „цивільне судочинство” або „цивільний процес”. Цивільне процесуальне право регулює цивільне судочинство шляхом визначення процесуальних дій суду, осіб, які беруть участь по справі, інших осіб в межах цивільних процесуальних відносин, а також у якій послідовності такі дії можуть або повинні здійснюватися та які юридичні наслідки реалізації таких дій. У зв'язку з цим, цивільне судочинство повинно виконувати ті завдання, які передбачені у ст. 1 ЦПК, а саме „справедливий, неупереджений та своєчасний розгляд і вирішення цивільних справ з метою захисту порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод чи інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб, інтересів держави. Оскільки ці завдання і мета адресується, в першу чергу суду, як обов'язковому суб'єкту будь-яких цивільних процесуальних відносин, наділеного владними повноваженнями то і функції цивільного судочинства мають свої особливості. Роль суду як органу правосуддя визначає найважливішу функцію – здійснення правосуддя в цивільних справах.

Функція правосуддя в цивільних справах передбачає справедливий, неупереджений, своєчасний розгляд справи з метою з'ясування обставин справи для ухвалення законного та обґрунтованого рішення, перегляду судових рішень. Це гарантія реалізації регулятивної та охоронної функцій цивільного процесуального права в правозастосовчій діяльності суду всіх інстанцій. Проявляється така функція в стадії судового розгляду і вирішення справи.

В літературі з цивільного процесуального права виділяється така функція суду як „контрольна”, „самоконтроль”. В основу виділення цієї функції покладено право суду усунути помилки у своїй процесуальній діяльності (виправлення опісок та арифметичних помилок у судовому рішенні, ухвалення додаткового рішення, роз'яснення рішення, скасування або зміна рішення у вищестоящих судових інстанціях тощо). Функція „самоконтролю” розглядається як самостійний вид контролю за здійсненням правосуддя поряд з „контролем” з боку апеляційної і касаційної інстанцій. Вважаємо, що дана функція суду є факультативною, а не основною, оскільки суд не завжди допускає помилки у своїй діяльності. Елементи контролю також притаманні, окрім суду, всім іншим учасникам процесу.

Окрім суду, процесуальні функції властиві особам, які беруть участь по справі та іншими особами. Їх функції також залежать від мети їх участі в процесі, характеру та змісту заінтересованості по справі. Саме функції визначають напрямки поведінки учасників процесу яка зумовлюється кінцевою метою. Тому можна говорити про функції конкретного суб'єкта цивільних процесуальних

відносин. Їх функції визначають процесуальне становище, обсяг прав та обов'язків, спрямовують поведінку в цивільному процесі по конкретній цивільній справі.

Отже, цивільний процесуальний кодекс, закріплюючи у статті 1 завдання і мету цивільного судочинства, адресує їх не лише суду, а й іншим учасникам процесу, незалежно від особистої заінтересованості. У даному випадку досягається загальна мета, яка виступає критерієм ефективності правосуддя в цивільних справах. Функції учасників процесу не повинні суперечити функціям цивільного процесуального права і функціями цивільного судочинства. Досягти цього можна коли особи, які беруть участь по справі, інші учасники цивільного процесу свою суб'єктивну заінтересованість будуть підпорядковувати тим завданням, які закріплені у нормах цивільного процесуального законодавства. Тому, процесуальні права та обов'язки учасників процесу, їх процесуальні дії, які спрямовуються на виконання процесуальних функцій повинні спрямовуватися на досягнення не лише своєї мети, а й загальної мети цивільного судочинства. Конкретний учасник процесу повинен вчиняти процесуальні дії, які не повинні суперечити його процесуальним правам та обов'язкам, переслідувати мету, яка не суперечить закону.

Функції окремих суб'єктів цивільних процесуальних відносин знаходять конкретизацію у нормах ЦПК. Їх реалізація здійснюється через відповідну процесуальну поведінку.

Отже, категорія „функція” є складною та багато аспектною, оскільки може застосовуватися для характеристики як цивільного процесуального права, його інститутів, так і для цивільного судочинства і його суб'єктів.